

ПОЛИТИЧЕСКИЕ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ РАЗВИТИЯ

Кузнецова Ю.В.,

*Іллічівський районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
Маріупольської міської ради, головний спеціаліст-юрисконсульт,
кандидат юридичних наук*

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ МІЖДЕРЖАВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Міждержавна інтеграція – це закономірна тенденція розвитку країн на сучасному етапі. Держави всебічно беруть участь у міжнародному співробітництві. Поряд із законодавчими та виконавчими органами, важливу роль у цьому процесі відіграють і судові органи, зокрема органи конституційної юстиції. Конституційний Суд України (далі – КСУ) активно бере участь у процесах міждержавної інтеграції шляхом участі в імплементації міжнародних договорів; застосування міжнародних правових стандартів у практиці конституційного судочинства, а саме норм міжнародних договорів, рекомендаційних норм та практики міжнародних організацій.

Аналіз практики КСУ свідчить про неабиякий досвід застосування міжнародних стандартів національним органом конституційної юстиції, незважаючи на відсутність правової бази з цього питання та доктринальну нерозробленість шляхів запровадження міжнародних стандартів у національне правове поле КСУ.

Під час здійснення конституційного судочинства КСУ було використано багато різноманітних міжнародно-правових актів, серед яких зустрічаються декларації, пакти, положення, резолюції, рекомендації, хартії, конвенції, угоди, кодекси тощо. Широко застосовується органом конституційної юрисдикції

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколи до неї; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року; Загальна декларація прав людини 1948 року; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року; Європейська хартія про закон про статус суддів 1998 року; Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 року; Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 року; Конвенції Міжнародної Організації Праці різних років.

Суддя КСУ у відставці А.А. Стрижак зазначає: «активному застосуванню норм міжнародних актів у діяльності КСУ сприяє те, що отримавши в жовтні 2000 року статус повноправного члену Конференції європейських КС, КСУ плідно співпрацює з органами конституційної юрисдикції інших країн» [Стрижак А. Защита прав и свобод человека и гражданина как основное направление деятельности Конституционного Суда Украины / А. Стрижак // Конституционное правосудие. – 2009. – № 1(43). – С. 162].

Аналіз рішень КСУ дає змогу стверджувати, що є декілька категорій справ, під час розгляду яких орган конституційної юстиції прибігає до міжнародно-правової аргументації: права та свободи людини та громадянина; правовий статус державних органів влади та органів місцевого самоврядування; правовий статус національних меншин; права особи в кримінальному процесі.

КСУ здійснює процес міждержавної інтеграції в напрямку ООН, РЄ та ЄС. КСУ неодноразово застосовувалися акти, прийняті структурними підрозділами ООН. Найпоширенішим у практиці національного органу конституційної юстиції є використання Резолюцій Генеральної Асамблеї ООН. У справі К.Г. Устименка 1997 року [Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К.Г. Устименка) від 30 жовтня 1997 року // Офіційний вісник України. – 1997. – № 46. – Ст. 126] згадується Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги» 1992

року, у рішенні по справі про фінансування судів 1999 року[Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 19, 42 Закону України «Про Державний бюджет України на 1999 рік» (справа про фінансування судів) від 24 червня 1999 року // Офіційний вісник України. – 1999. – № 28. – Ст. 169], а також у рішенні по справі про незалежність суддів як складову їхнього статусу 2004 року[Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 01.12.2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 49. – Ст. 3220] – «Основні принципи незалежності судових органів», схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН 1985 року, у рішенні у справі про призначення судом більш м'якого покарання 2004 року[Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975] – Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 45/110 від 14 грудня 1990 року «Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила)» тощо.

КСУ застосовував акти, прийняті комісією ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) – Арбітражний регламент від 15 червня 1976 року (у справі про завдання третейського суду 2008 року), затверджені Економічною і Соціальною Радою ООН «Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів» від 24 травня 1989 року [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої,

другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 01.12.2004 року // Офіційний вісник України. – 2004. – № 49. – Ст. 3220], підкомісією з попередження дискримінації і захисту меншин Економічної і Соціальної Ради ООН, а саме «Сиракузькі принципи, що стосуються обмежень і відхилень від положень Міжнародного пакту про громадянські і політичні права» 1984 року [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI «Заключні положення» Закону України «Про політичні партії в Україні» (справа про утворення політичних партій в Україні) від 12 червня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 54. – Ст. 90].

Ще одним напрямом інтеграції є застосування актів РЄ, членом якої Україна стала у 1995 році. Неодноразово КСУ застосовувалися Рекомендації Парламентської Асамблеї РЄ, Рекомендації Комітету Міністрів РЄ, а також міжнародні договори, укладені в рамках цієї міжнародної організації. Зокрема Рамкова конвенція РЄ про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року застосовувалася КСУ у рішенні у справі про застосування української мови від 14 грудня 1999 року [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14 грудня 1999 року // Офіційний вісник України. – 2000. – № 4. – Ст. 109], а також у рішенні у справі про розповсюдження іноземних фільмів від 20 грудня 2007 року [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень

частини другої статті 14 Закону України «Про кінематографію» (справа про розповсюдження іноземних фільмів) 20 грудня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 28. – Ст. 141].

КСУ застосовується вторинне законодавство ЄС, зокрема Директива 2005/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2005 року щодо несправедливих видів торговельної практики, Директиви 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів, положення Регламенту (ЄС) № 2004/2003 Європейського парламенту та Ради ЄС «Про статус і фінансування політичних партій на європейському рівні» від 4 листопада 2003 року.

Щодо телеологічного призначення застосування міжнародних стандартів у практиці КСУ, необхідно зазначити, що національний орган конституційної юстиції застосовує міжнародно-правову аргументацію з метою дотримання міжнародних зобов'язань України та тлумачення національних правових норм.

Стосовно практики КСУ в частині застосування рішень ЄСПЛ, широко застосовуються рішення у відношенні до України: «Яременко проти України», «Луценко проти України», «Шабельник проти України» (під час розгляду справи про право на правову допомогу 2009 року) [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року // Офіційний вісник України. – 2009. – № 79. – Ст. 2694], «Пономарьов проти України», «Сокурєнко і Стригун проти України» (рішення КСУ у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України 2010 року) [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий

орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України від 11 березня 2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 21. – Ст. 31], «Єлоєв проти України», «Солдатенко проти України», «Микола Кучеренко проти України», «Новік проти України» (рішення КСУ у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» 2010 року) [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» від 29 червня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 52. – Ст. 25], «Ткачов проти України» від 13 грудня 2007 року (справа про заміну смертної кари довічним позбавленням волі 2011 року) [Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України та за конституційним зверненням громадянина Савчука Миколи Миколайовича про офіційне тлумачення положень Кримінального кодексу України 1960 року із змінами, внесеними Законом України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудового кодексів України» від 22 лютого 2000 року № 1483-III, щодо їх дії в часі у взаємозв'язку із положеннями статті 8, частини першої статті 58, пункту 22 частини першої статті 92, частини другої статті 152, пункту 1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України, статті 73 Закону України «Про Конституційний Суд України», частини другої статті 4, частин першої, третьої, четвертої статті 5, частини третьої статті 74 Кримінального кодексу України 2001 року (справа про заміну смертної кари довічним позбавленням волі) від 09.02.2011 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10. – Ст. 471] тощо.

КСУ посилається і на рішення у відношенні до інших країн, зокрема до Сполученого Королівства, Фінляндії, Польщі, Угорщини, Бельгії, Румунії,

Франції, Литви, Російської Федерації, Італії, Азербайджану, Іспанії, Португалії, Німеччини, Ірландії, Ісландії, Нідерландів, Ліхтенштейну.

Таким чином КСУ активно та безпосередньо бере участь у процесах міждержавної інтеграції, що безперечно сприяє розвитку демократичної правової держави Україна.

Кіріка Д.В.,

*Подільський державний аграрно-технічний університет,
доцент кафедри історії, філософії та права,
кандидат юридичних наук*

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ДЕІДЕОЛОГІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Протягом всієї історії ідеологія відігравала активну роль в міжнародному житті. Боротьбі між державами постійно надавалася ідеологічного забарвлення. Чим більш войовничою була політика, тим більше потребувала вона підтримки ідеології. Прудон зазначав, що душею історії є принципи. Будь-який предмет має свою ідею, отже, свій принцип і свій закон; будь-яке явище відповідає якійсь ідеї; ніщо не відбувається в світі, не виражаючи якоїсь ідеї, – все це аксіома новітньої філософії. Саме на принципах ґрунтується життя людства, здійснюють державні перевороти, заради них вмирають і відроджуються спільноти.

Міжнародне право – це сукупність норм і принципів, які регулюють уся систему міжнародних відносин, а також взаємодію в межах окремих груп або на двосторонніх засадах. Норми міжнародного права пов'язують між собою держави. Відповідно до взятих зобов'язань уряди впорядковують внутрішнє законодавство згідно з міжнародними угодами і договорами, нормами та принципами [Політологія: Підручник / За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – К.: Вища школа., 1998. – С. 304].